

BASIN DUYURUSU

EKİM AYI ENFLASYONU VE GÖRÜNÜM

I. GENEL DEĞERLENDİRME

1. Ekim ayında fiyat artışları piyasa beklentileri paralelinde gerçekleşmiş ve tüketici fiyatları yüzde 3,3, toptan eşya fiyatları ise yüzde 3,1 oranında artmıştır. Böylece, Ocak-Ekim döneminde TÜFE artışı yüzde 24,0, TEFE artışı da yüzde 25,5 olarak gerçekleşmiştir. Yıllık enflasyon oranları düşüş eğilimini sürdürmüş ve artış oranları TÜFE’de yüzde 33,4’e, TEFE’de ise yüzde 36,1’e gerilemiştir.

2. Son üç ayda döviz kurunun görece istikrar kazanması ve iç talebin sınırlayıcı etkisinin devam etmesi Ekim ayında da enflasyon gelişmelerini olumlu etkilemeye devam etmiştir.

3. Gıda ve giyim fiyatlarında mevsimsel etkilerden kaynaklanan yüksek artış oranları, Ekim ayında tüketici fiyat artışının altında yatan temel unsurlar olmuştur. Toptan eşya fiyatları ise, tarım fiyatlarındaki son beş yılın en yüksek Ekim ayı artışı olan yüzde 8,1’lik artıştan olumsuz etkilenmiştir. Ancak, imalat sanayi ve enerji fiyat artış oranlarının 1983 yılından itibaren gerçekleşen en düşük Ekim ayı oranları olması TEFE artışını sınırlamıştır. Ekim ayında *gıda dışı TÜFE* yüzde 2,9 oranında, *tarım dışı TEFE* ise yüzde 1,8 oranında artmıştır.

Tablo 1: Genel TÜFE, TEFE ve Alt Kalemler

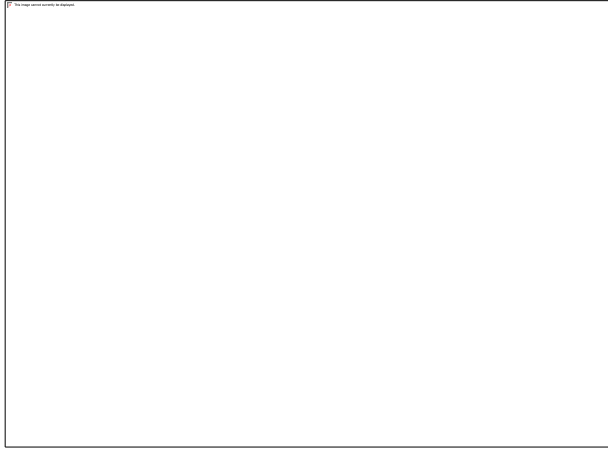
	Yıllık % Değişim		Aylık % Değişim		
	2001 Ekim	2002 Ekim	Ağustos	2002 Eylül	Ekim
TÜFE	66,5	33,4	2,2	3,5	3,3
Mallar	77,0	34,0	1,2	4,0	4,2
Hizmetler	49,2	32,5	4,1	2,6	1,5
Gıda Dışı	67,1	33,7	2,7	3,0	2,9
TEFE	81,4	36,1	2,1	3,1	3,1
Kamu	100,4	33,8	2,7	3,3	1,7
Özel	74,5	37,1	1,9	3,0	3,7
Kamu İmalat	98,8	35,2	2,5	3,4	1,6
Özel İmalat	88,7	31,1	2,3	2,5	1,8
Tarım Dışı	92,9	32,3	2,5	2,9	1,8
Tarım ve Enerji Dışı	91,6	32,5	2,5	2,9	1,9

Kaynak: TCMB, DİE.

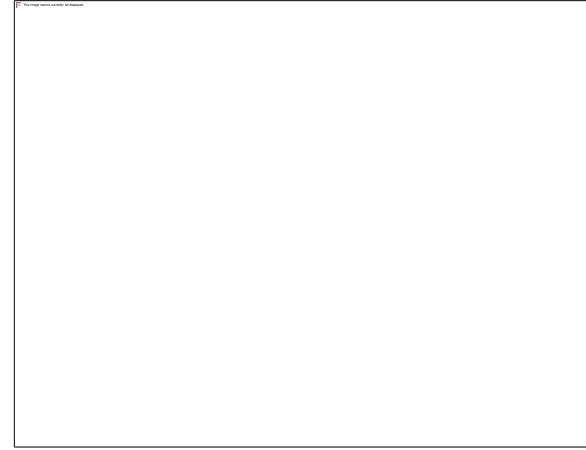
4. Mevsimsellikten arındırılmış TÜFE ve TEFE'nin üç aylık hareketli ortalamalarının yıllıklandırılması yoluyla hesaplanan *yıllık enflasyon* Eylül ayında olduğu gibi Ekim ayında da gerilemeye devam etmiş ve TEFE'de yüzde 31,4, TÜFE'de ise yüzde 28,4 olarak gerçekleşmiştir. Bu şekilde hesaplanan yıllık enflasyon, *tarım dışı TEFE*'de yüzde 32,7'ye, *gıda dışı TÜFE*'de de yüzde 27,0'ye gerilemiştir.

Grafik 1: Yıllık Yüzde Değişim ve Üç Aylık Hareketli Ortalamalar

TÜFE ve Gıda Dışı TÜFE

TEFE ve Tarım Dışı TEFE

(*) Üç Aylık Hareketli Ortalama (Yıllıklandırılmış, Mevsimsel Düzeltme Yapılmış)

Kaynak: TCMB, DİE

Tüketici Fiyatlarındaki Gelişmeler

5. Ekim ayında TÜFE'de meydana gelen yüzde 3,3 oranındaki artış, büyük ölçüde gıda ve giyim fiyatlarının mevsimsellik nedeniyle yükselmesinden kaynaklanmıştır. Gıda ve giyim grupları dışarıda bırakıldığında ise TÜFE artışı yüzde 1,7'ye gerilemektedir. Mevsimsellikten arındırılmış TÜFE artışı Eylül ayından sonra, Ekim ayında da gerilemeyi sürdürmüş ve bir önceki aya göre 0,3 puan düşerek yüzde 1,7 olarak gerçekleşmiştir. Bu gerilemede özellikle konut ve ev eşyası sektörlerindeki fiyat artışlarının sınırlı kalması etkili olmuştur. Her iki sektörde de son dokuz yılın en düşük Ekim ayı fiyat artışları gerçekleşmiştir. Haziran ayından itibaren artış eğilimi gösteren mevsimsellikten arındırılmış gıda, içki ve tütün fiyatları, Ekim ayında önemli bir artış göstermemiştir. Mevsimsellikten arındırılmış tüketici fiyatlarında en yüksek oranlı artış giyim ve ayakkabı alt kaleminde gerçekleşmiştir.

6. Gıda ve giyim gruplarında meydana gelen mevsimlik fiyat artışları, Ekim ayında mal grubu fiyatlarının yüzde 4,2 oranında artmasına neden olmuştur. Kiralar yüzde 2,6 oranında artarak Eylül ayına göre önemli ölçüde yavaşlamıştır. Kira dışındaki hizmet grubu fiyat artışlarının çok düşük oranlarda gerçekleşmesi sonucu hizmet grubu genelinde enflasyon yüzde 1,5 oranında kalmıştır. Mevsimsellikten arındırılmış verilere göre mal ve hizmet gruplarında fiyatlar yüzde 1,8 oranında yükselmiş ve fiyat artış hızında bir önceki aya göre gerileme gözlenmiştir. Ekim ayı itibariyle yıllık fiyat artışı mal grubunda yüzde 34'e, hizmet grubunda ise yüzde 32,5'e gerilemiştir.

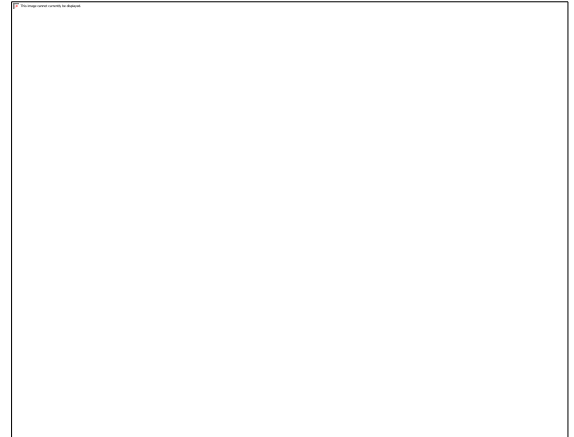
Grafik 2: Mal Grubu ve Hizmet Grubu Fiyatları

Yıllık Yüzde Değişim

Aylık Yüzde Değişim

(Mevsimsellikten Arındırılmış)*

Kaynak: TCMB, DİE.

*Mevsimsellikten arındırma işleminde TRAMO/SEATS yöntemi kullanılmıştır.

7. Ekim ayında, gıda dışı TÜFE giyim fiyatlarında meydana gelen yüzde 12,7'lik artışın etkisiyle yüzde 2,9 oranında yükselmiştir. Giyim fiyatlarındaki bu artış, Ekim ayında mevsimsellikten arındırılmış gıda dışı TÜFE artışının bir önceki aya göre hızlanmasına yol açmıştır. Ancak, yıllık bazda fiyat artış hızı düşmeye devam etmiş, yıllık gıda dışı TÜFE artışı yüzde 33,7'ye gerilemiştir (Grafik 3).

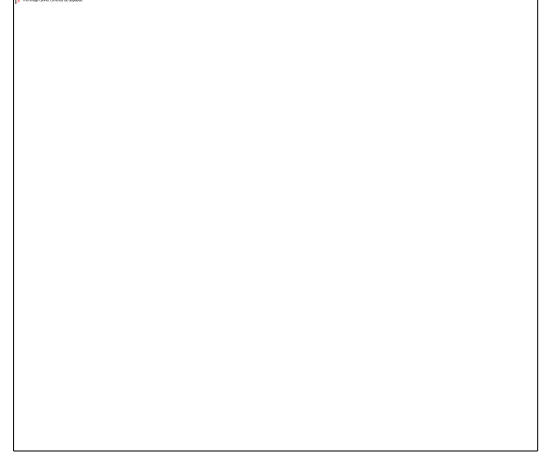
Grafik 3: TÜFE ve Gıda Dışı TÜFE

Yıllık Yüzde Değişim

Aylık Yüzde Değişim

(Mevsimsellikten Arındırılmış)*

Kaynak: TCMB, DİE.

*Mevsimsellikten arındırma işleminde TRAMO/SEATS yöntemi kullanılmıştır.

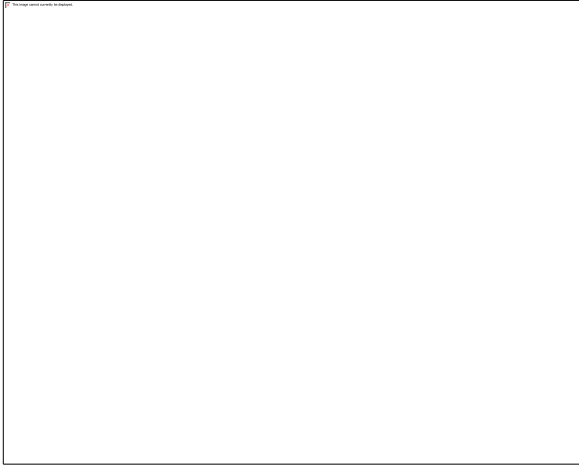
Toptan Eşya Fiyatlarındaki Gelişmeler

8. Ekim ayında mevsimselliğin TEFE enflasyonunda 1,2 puan artırıcı etkisi görülmektedir. Ayrıca, Mayıs ayından sonra artış eğilimi gösteren mevsimsellikten arındırılmış toptan eşya fiyatlarının Temmuz ayından sonra azalış eğilimine girdiği ve bu eğilimini Ekim ayında da devam ettirdiği gözlenmektedir. Tarım fiyatlarındaki yüzde 8,1'lik artışın TEFE'yi olumsuz etkilemesine karşın, imalat sanayi fiyat artışının yüzde 1,8 oranında kalması TEFE enflasyonunu sınırlamıştır. Tarım fiyatlarında Nisan-Ağustos döneminde gözlenen yüzde 10,7 oranındaki gerileme tersine dönmüş, tarım fiyatları Eylül ve Ekim aylarında TEFE enflasyonuna sırasıyla 0,9 ve 1,8 puan katkıda bulunmuştur.

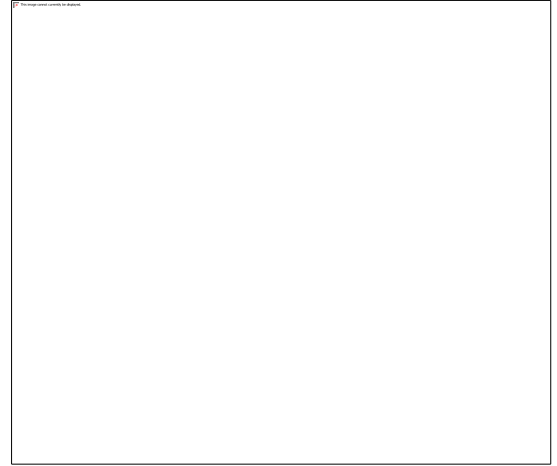
9. Kamu imalat sanayi fiyatları, Şubat ayından bu yana gözlenen en düşük artış oranını göstermiştir. Kamu fiyat artışlarındaki yavaşlama ve Türk lirasının son üç aydaki istikrarlı seyri, özel imalat sanayi fiyat artışlarını da sınırlamış, özel imalat sanayiinde fiyat artışı son yedi aydaki en düşük seviyesine gerilemiştir. Bu gelişmelere bağlı olarak, Ağustos ayından itibaren gerileyen mevsimsellikten arındırılmış TEFE artışı bu eğilimini Ekim ayında da sürdürerek yüzde 1,9 olarak gerçekleşmiştir. Tarım dışı TEFE'de ise mevsimsellikten arındırılmış artış, Eylül ayında yüzde 2,9 iken, Ekim ayında yüzde 1,8'e gerilemiştir.

Grafik 4: TEFE ve Tarım Dışı TEFE

Yıllık Yüzde Değişim

Aylık Yüzde Değişim (Mevsimsellikten Arındırılmış)*

Kaynak: TCMB, DİE.

*Mevsimsellikten arındırma işleminde TRAMO/SEATS yöntemi kullanılmıştır.

II. GÖRÜNÜM

10. 2002 yılında enflasyonla mücadelede sağlanan başarı, diğer ekonomik verilerdeki olumlu gelişmeyle birlikte olmuştur. 2002 yılı başında Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) için öngörülen yüzde 3'lük artış hızı başlangıçta piyasalarca ulaşılamaz olarak görülmüştür. Nitekim Ocak ayında, 2002 yılı GSMH büyüme hızı beklentiye yüzde 2,7 düzeyinde iken, Nisan ayında yüzde 2'ye gerilemiştir. Ancak, yılın ilk yarısındaki büyüme hızı yüzde 4,7'ye ulaşmıştır. Ekonomideki bu canlanma dikkate alınarak Ekim ayında 2002 yılı büyüme hızı öngörüsü yüzde 4'e çıkartılmıştır. Ayrıca, kapasite kullanım oranı, sanayi üretim endeksi ve genel gidişata ilişkin beklentilerdeki iyileşme, büyüme hızının yıl sonunda yüzde 4'ün üzerine çıkacağına işaret etmektedir. Nitekim Kasım ayı Beklenti Anketi sonuçlarına göre, piyasaların 2002 yılı büyüme hızı beklentiye yüzde 4,3'e yükselmiştir.

11. Mayıs ayından itibaren yoğunlaşan siyasi belirsizlik algılamasına rağmen gerek enflasyon, gerekse diğer ekonomik değişkenlerdeki olumlu gelişmelerin temel nedeninin, programda öngörülen yapısal reformların gerçekleştirilerek ekonominin kırılabilirliğinin azaltılması ile sıkı maliye ve para politikaları olduğu açıktır. Nitekim, piyasalardaki siyasi belirsizlik algılamasına karşın, gerek 28 Haziran 2002 ve gerekse 5 Ağustos 2002 tarihli basın duyurularımızda, iki nedenle Merkez Bankası'nın ileriye yönelik bakışının olumlu olduğu

açıkça belirtilmiştir. Birincisi, öngörülen yapısal reformların büyük çoğunluğunun gerçekleştirilmesinin, ekonominin belirsizliklere ve dışsal şoklara karşı kırılgenliğini azaltmasıydı. İkincisi ise, sürdürülebilirlik tartışmalarına son veren ve bu nedenle piyasalarda istikrarı sağlamak yönünde önemli adımların atılmasını sağlayan programın başarılı sonuçlarının dikkate alınarak kesintisiz uygulanma olasılığının yüksek olmasıydı. Ancak, seçim sürecinde sınırlı da olsa kamu maliyesinde bozulma gözlemlenmiş ve bazı yapısal düzenlemelerde gecikmeler ortaya çıkmıştır.

12. 2002 yılında, uygulanan maliye ve para politikaları ile ekonomik program çerçevesinde gerçekleştirilen yapısal reformlar, fiyat istikrarının sağlanması sürecinde belirleyici olmuş, enflasyonda hızlı bir düşüş sağlanmıştır. 2001 yılı sonunda yüzde 68.5 olan TÜFE enflasyonu, Ekim ayında Ocak 1988 – Ekim 2002 dönemindeki en düşük seviyesi olan yüzde 33,4'e gerilemiştir. Mevcut gelişmeler, TÜFE enflasyonunun yıl sonunda yüzde 35'lik hedefin altında kalacağını göstermektedir.

13. Beklenti Anketi sonuçlarına göre, piyasaların enflasyon bekleyişi de yıl başından bu yana sürekli azalarak Kasım ayı ilk döneminde yüzde 32,3'e gerilemiştir (Grafik:5). Yıl sonu enflasyon bekleyişlerindeki iyileşmeye paralel olarak, gelecek 12 aya ilişkin enflasyon bekleyişlerinde de sürekli bir gerileme eğilimi gözlenmiş ve Kasım ayı ilk dönem sonuçlarına göre, gelecek 12 aya ilişkin enflasyon bekleyişi yüzde 26,5'e gerilemiş bulunmaktadır.

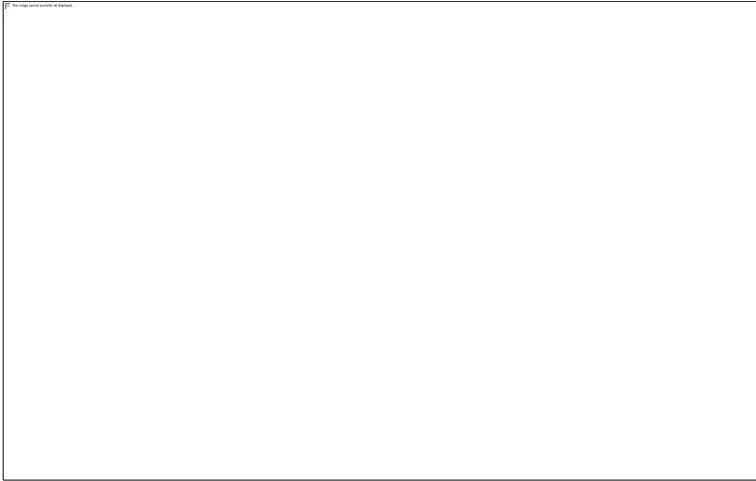
14. 2002 yılında enflasyondaki düşüşte görülen başarının devamı, son aylarda kamu maliyesinde oluşan bozulmanın ve yapısal düzenlemelerdeki gecikmelerin telafisine yönelik önlemlerin biran önce gerçekleştirilmesi ve 2003 yılında da yapısal reformların kesintisiz devamı ve mali disiplinin sürdürülmesinden önemli ölçüde etkilenecektir. Yapısal reformlardan ve bütçe disiplininin hiç bir şekilde ödün verilmemesi, bekleyişlerde gözlemlenen iyileşmeyi daha da artıracak, bu da, enflasyonu etkileyen temel değişkenlere olumlu yansıtacaktır. Kısa vadeli faiz oranlarının sadece ve sadece fiyat istikrarı hedefi çerçevesinde belirlenmeye devam edileceği dikkate alındığında, mevcut programın temel ilkelerine uyulması, hem enflasyonla mücadeleyi kolaylaştıracak, hem de enflasyonla mücadelenin ekonomik büyüme üzerinde yaratacağı baskıyı azaltacaktır.

15. Kısa dönemde, enflasyon gelişmelerini olumsuz etkileyebilecek bazı risklerin altının çizilmesinde fayda görülmektedir. Özellikle, gıda ve tarım fiyatlarının, hem önceki dönemde

gözlener gerileme eğiliminin tersine dönmesi hem de Ramazan ayı ve takip eden bayramın etkileri ile yüksek seyretmesi ihtimali bulunmaktadır. Buna ek olarak, Ekim ayında tarım fiyatlarında Şubat ayından bu güne en yüksek artışın meydana gelmesi ve tarım fiyatlarında gözlener yükselmenin gıda fiyatlarına tam olarak yansımaması, önümüzdeki aylarda gıda fiyatlarının hızlanmasına yol açabilecek bir gelişme olarak görülmektedir. Enflasyondaki düşüşü olumsuz etkileyebilecek bir diğer unsur ise, önümüzdeki dönemde kamu fiyat artışlarının görel olarak hızlanması olasıdır.

16. Bu arada, şimdiye kadar olduğu gibi, gelecek dönemde de, kamu sektörünün olduğu kadar, özel sektörün gelirler ve fiyatlama politikası da enflasyonla mücadelede önemli olmaya devam edecektir. Dolayısıyla, özel sektörün gelirler ve fiyatlama politikasını enflasyon hedefini dikkate alarak belirlemesi gerekmektedir. Belirsizliklerin ortadan kalkması ve güven artışına bağlı olarak ortaya çıkabilecek talep artışının, özel kesimce, kısa dönemli bir bakış açısı ile, kar marjlarını artırma fırsatı olarak görülmemesinin, enflasyonla mücadelenin maliyetini azaltmak açısından çok önemli bir faktör olduğu gerçeği hiç bir zaman gözden kaçırılmamalıdır.

Grafik 5: TCMB Beklenti Anketine Göre Enflasyon Beklentileri

Kaynak: TCMB.